

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

СХВАЛЕНО

вченою радою Комунального закладу
«Інститут післядипломної педагогічної
освіти Чернівецької області»

Протокол № 1 від 26.03.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Комунального закладу «Інститут
післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

від «27» березня 2026 р. № 53/ог
Директор КЗ «ІНІОЧО»

Нагалія КУРИШ

Програма

**підвищення кваліфікації асистентів вчителів закладів загальної середньої
освіти «СИНЕРГІЯ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ: ВІД КОНТРОЛЮ ДО
ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ»**

Чернівці – 2026

Розробник: Комунальний заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області» (Анатійчук М.О., завідувач ресурсного центру з підтримки інклюзивної освіти Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»)

Напрямок підвищення кваліфікації: Професійна діяльність асистентів вчителів в умовах реалізації державного стандарту базової середньої освіти

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації для асистентів учителів закладів загальної середньої освіти «Організація партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти» (наказ МОН від 20.02.2026 № 327)

Термін дії програми: з 27.03.2026 до 27.03.2031 року

Рецензенти:

Цуркан Марія, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою Комунального закладу «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області»

Кучумова Наталія, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. У реаліях сучасного розвитку суспільства, з його вимогами до гнучкості, толерантності та співпраці, компетентність у сфері педагогічного партнерства стає необхідною умовою для ефективного функціонування освітньої системи. Згідно з філософією цього підходу взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу вибудовується на спільних цілях та цінностях, довірі, діалозі, рівності, толерантності, добровільності, взаємній відповідальності.

Особливої значущості педагогіка партнерства набуває нині, коли організація інклюзивного навчання здійснюється в умовах воєнного стану, а учні з особливими освітніми потребами, їхні батьки (законні представники) зустрічаються з викликами, що впливають на успішність здобувачів освіти, знижують їхню мотивацію до навчання, призводять до змін в організації освітнього процесу. Подолання цих викликів потребує злагодженої роботи всіх учасників освітнього процесу (асистента вчителя, учителів, учнів, їхніх батьків (законних представників), асистента учня та інших фахівців) у наданні психолого-педагогічного супроводу та підтримки здобувачам освіти під час реалізації ними індивідуальної освітньої траєкторії. У зв'язку з цим увиразнюється роль асистента вчителя як повноправного учасника освітнього процесу, який виконує консолідуючу місію, що спрямована на супровід та підтримку учнів з особливими освітніми потребами.

Програма підвищення кваліфікації для асистентів учителів, які працюють в 7 – 9 класах закладів загальної середньої освіти «Синергія в інклюзивній освіті: від контролю до партнерської взаємодії» ґрунтується на чинних нормативних документах щодо організації інклюзивного навчання (закони України «Про охорону дитинства», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державний стандарт базової середньої освіти, Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, інструктивно-методичні листи Міністерства освіти і науки України). У зазначених документах визначено особливості взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу, актуалізовано потребу в підвищенні кваліфікації цієї категорії педагогічних працівників з питань супроводу та підтримки учнів з особливими освітніми потребами, взаємодії з учасниками освітнього процесу, що ґрунтується на засадах партнерства.

Актуальність програми зумовлюється також потребою в удосконаленні професійних компетентностей асистентів учителів, формуванні їхньої здатності та готовності визначати стратегії педагогічного партнерства з учасниками освітнього процесу, добирати дієві інструменти взаємодії, що спрямовані на досягнення учнями з особливими освітніми потребами результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти.

Цільова група: асистенти вчителів, які працюють в 7 – 9 класах закладів загальної середньої освіти.

Обсяг програми: 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС).

Особливості реалізації програми: до викладання за Програмою залучаються викладачі, які пройшли попередню підготовку з питань інклюзивного навчання.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна, очна з використанням можливостей дистанційних технологій навчання).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення компетентностей асистентів учителів щодо організації педагогічного партнерства та ефективної взаємодії з учасниками освітнього процесу на рівні базової середньої освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

1. Поглибити та розширити знання слухачів про мету, завдання, принципи організації взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу, що ґрунтується на засадах педагогіки партнерства.
2. Сформувати розуміння особливостей суб'єктної взаємодії асистента вчителя з учнями, учителями, батьками (законними представниками учнів), іншими фахівцями з урахуванням принципів педагогіки партнерства.
3. Ознайомити слухачів зі стратегіями та інструментами, що можуть бути помічними для асистента вчителя в налагодженні партнерства з учасниками освітнього процесу.
4. Сприяти формуванню готовності слухачів взаємодіяти з учасниками освітнього процесу на засадах партнерства.
5. Мотивувати асистентів учителів до вдосконалення/набуття компетентностей, що є важливими для здійснення ними партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.
6. Мотивувати слухачів до вдосконалення компетентностей, що є важливими для реалізації державного стандарту на рівні базової середньої освіти.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

Б2. Емоційно-етична компетентність

Б2.2. Здатність конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

Б3. Компетентність педагогічного партнерства

Б3.1. Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії із здобувачами освіти в освітньому процесі;

Б3.2. Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства;

Б3.3. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

В1. Інклюзивна компетентність

В1.1. Здатність створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища;

В1.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами;

В1.3. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей.

Д1. Здатність до навчання впродовж життя

Д1.1. Здатність здійснювати власний професійний розвиток, отримувати підтримку від колег.

Очікувані результати підвищення кваліфікації.

За результатами навчання слухачі поглиблять:

Знання:

- мети, завдань, принципів, особливостей організації партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу;
- ролі асистента вчителя в освітній діяльності;
- завдань усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами;
- основні принципи командної взаємодії;
- форм конструктивної взаємодії з батьками в інтересах здобувачів освіти.

Уміння:

- застосовувати інструменти, що можуть бути помічними для асистента вчителя під час здійснення партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу на рівні базової середньої освіти;
- забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами;
- співпрацювати із залученими фахівцями у процесі розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану для осіб з особливими освітніми потребами (за потреби).

Навички:

- налагоджувати ефективну взаємодію з командою психолого-педагогічного супроводу задля надання підтримки особам з особливими освітніми потребами;
- організовувати діалог і полілог з учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини й суспільні цінності;

- застосовувати в обговоренні освітніх, соціальних і життєвих проблем методики усвідомленого й емпатичного слухання, ненасильницької та
- безконфліктної комунікації;
- взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, ураховуючи принципи недискримінації та поваги до відмінностей.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- професійна мобільність та гнучкість;
- відданість ідеї щодо значущої ролі в освітньому процесі партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам програми. Система оцінювання має комплексний характер і спрямована на перевірку як рівня засвоєння теоретичних знань, так і рівня сформованості практичних професійних компетентностей слухачів.

- Шкала оцінювання: 50-бальна.
- Об'єкт оцінювання: рівень засвоєння теоретичного матеріалу та результати виконання практичного завдання.

Компонент оцінювання	Складові та активності	Максимальний бал
Практичний блок	Виконання практичного завдання	10
Теоретичний блок	Тестування після кожного модуля (модульний експрес-контроль)	10*2 = 20
	Підсумкове тестування	20
Усього:		50

Критерії оцінювання практичного завдання:

Результати виконання практичного завдання визначаються за такими показниками:

- релевантність: відповідність змісту роботи темі.
- практичність: можливість реального застосування розробленого завдання у професійній діяльності.
- інклюзивність: врахування індивідуальних освітніх потреб учнів.
- якість оформлення: повнота, чітка структура та логіка подання матеріалу.

Контроль теоретичної підготовки:

Модульний експрес-контроль: проміжне тестування після кожного модуля (по 5 запитань закритого типу з однією правильною відповіддю).

Підсумкове тестування: комплексний тест із 10 запитань різних рівнів складності:

- з вибором однієї правильної відповіді із 4 запропонованих – 5 завдань (10 балів);
- з вибором двох правильних відповідей із 5 запропонованих – 5 завдань (10 балів).

Умови успішного проходження курсу

Для отримання сертифіката необхідно виконати такі умови: набрати мінімальний бал за практичний блок – більше 5, обов'язково виконати модульні експрес-контролі й підсумкове тестування та в кінцевому результаті одержати загальний бал - не менше 27.

Формула виведення загального балу:

Загальний бал = ПЗ +Т1+Т2+ПТ, де

ПЗ – практичне завдання (0-10 балів)

Т1 – експрес-тестування за Модулем 1 (0-10 балів)

Т2 – експрес-тестування за Модулем 2 (0-10 балів)

ПТ – підсумкове тестування за весь курс (0-20 балів)

Підсумкова шкала:

45–50 – відмінно;

36–44 – добре;

27–35 – задовільно;

0–26 – незадовільно (не зараховано).

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат.

Вартість: 375 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття, що побудовані на засадах партнерства та активного діалогу. Під час теоретичного блоку слухачі не лише ознайомляться з особливостями організації партнерської взаємодії

учасників освітнього процесу, а й долучаться до дискусій, розв'язання ситуаційних завдань (кейсів) та спільного аналізу командного психолого-педагогічного супроводу задля надання підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Особливістю практичних занять є конкретизація роботи команди психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти в закладі, подолання викликів командної взаємодії, налагодження партнерства асистента вчителя з учасниками освітнього процесу задля надання підтримки особам з особливими освітніми потребами.

Самостійна робота передбачає деталізацію розуміння впливу партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу на забезпечення доступності та якості освіти для учнів з особливими освітніми потребами.

Підсумкові заходи передбачають проходження модульних експрес-контролів й підсумкового тестування.

Зміст програми структуровано у два навчальні модулі, що охоплюють шість взаємопов'язаних тем.

Протягом навчання слухачі виконують одне практичне завдання (10 балів), два експрес-тестування після кожного модуля (2*10=20 балів) та підсумковий тест із 10 питань (20 балів). Максимальна кількість балів, яку можуть отримати слухачі, опанувавши програму – 50 балів. Прохідний бал > 26. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає 15 год, з них: 2 год. – лекційні заняття, 9.5 год. – практична робота, 1,5 год. – самостійна робота, 2 год. – підсумкові заходи, які розподіляються таким чином: по 0,5 год. – на виконання експрес-тестувань після кожного модуля та 1 год. – на виконання підсумкового тестування.

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗЗСО					
Тема 1.1 Мета, завдання, принципи педагогічного партнерства в інклюзивному середовищі ЗЗСО	1		1		2

Тема 1.2 Інструменти педагогічного партнерства в роботі асистента вчителя		2			2
Тема 1.3 Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу		2			2
Разом за модулем	1	4	1		6
МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ					
Тема 2.1 Особливості взаємодії асистента вчителя з педагогічними працівниками та іншими фахівцями	1	2			3
Тема 2.2 Партнерська взаємодія асистента вчителя зі здобувачами освіти на засадах дитиноцентризму		1.5	0.5		2
Тема 2.3 Партнерство асистента вчителя з батьками (законними представниками) учнів		2			2
Разом за модулем	1	5.5	0.5		7
Підсумкові заходи				2	2
Усього	2	9.5	1.5	2	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОСНОВА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗЗСО

Тема 1.1. Мета, завдання, принципи педагогічного партнерства в інклюзивному середовищі ЗЗСО.

Педагогічне партнерство – простір нових можливостей для ефективної комунікації, взаємодії та співпраці асистента вчителя з учасниками освітнього процесу. Сутність понять «партнерська взаємодія». Мета й завдання

педагогічного партнерства в розрізі інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Принципи, на яких ґрунтується педагогічна взаємодія асистента вчителя з учасниками освітнього процесу (повага до особистості, довіра, діалог, взаємодія, взаємоповага, толерантність) тощо.

Тема 1.2. Інструменти педагогічного партнерства в роботі асистента вчителя.

Характеристика інструментів педагогічного партнерства: активне слухання емпатійна, неконфліктна комунікація, застосування вербальних та невербальних засобів комунікації. Залучення всіх учасників освітнього процесу до ухвалення рішень, заохочення ініціативності, співпраці та взаємодопомоги. Конструктивні стратегії комунікації та співпраці. Етичні засади взаємодії, повага до відмінностей. Інструменти педагогічного партнерства асистента вчителя з учасниками освітнього процесу.

Тема 1.3. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу.

Поняття «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами» (далі — Команда супроводу). Склад та завдання Команди супроводу. Асистент учителя як учасник Команди супроводу. Функції асистента вчителя в складі Команди супроводу. Роль асистента вчителя в розробленні та впровадженні ІПР. Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей.

МОДУЛЬ 2. ПАРТНЕРСТВО ТА СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Тема 2.1. Особливості взаємодії асистента вчителя з педагогічними працівниками та іншими фахівцями.

Зміст і форми педагогічної взаємодії асистента вчителя з класним керівником, учителями, які здійснюють викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів на рівні базової середньої освіти, асистентом дитини та іншими учасниками команди психолого-педагогічного супроводу, іншими фахівцями, які здійснюють підтримку учнів з особливими освітніми потребами щодо визначення цілей навчання, вивчення їхніх освітніх запитів, потреб і можливостей. Командний підхід до організації інклюзивного навчання, створення освітнього середовища, сприяння навчанню всіх учнів класу.

Тема 2.2. Партнерська взаємодія асистента вчителя зі здобувачами освіти на засадах дитиноцентризму.

Дитиноцентризм у контексті інклюзивного навчання. Реалізація дитиноцентрованого підходу у взаємодії з учнями на основі педагогічних спостережень, аналізу учнівських портфоліо, вивчення індивідуальних особливостей, освітніх запитів, інтересів, потреб і можливостей учнів. Урахування категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів), рівня підтримки, сильних сторін учнів, які навчаються на рівні II циклу базової середньої освіти, з метою подолання освітніх труднощів, підвищення рівня їх залученості до освітнього процесу, добору форм і методів взаємодії та адаптації/модифікації навчальних матеріалів. Психологічна безпека та емоційне благополуччя учнів як умова ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Тема 2.3. Партнерство асистента вчителя з батьками (законними представниками) учнів.

Роль асистента вчителя в налагодженні дієвої співпраці з родинами учнів з особливими освітніми потребами. Напрями співпраці з батьками (законними представниками) учнів в інклюзивному освітньому середовищі ЗЗСО. Педагогічні умови співпраці між асистентом учителя та батьками (законними представниками) учнів. Форми й методи партнерської взаємодії з батьками (законними представниками) учнів: індивідуальні, групові, колективні. Взаємозв'язок між залученістю батьків та академічними досягненнями учнів.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Розробка методичних матеріалів (презентацій) на тему:

1. Роль асистента вчителя у впровадженні інклюзивної освіти.
2. Партнерська взаємодія учасників освітнього процесу у забезпеченні підтримки учнів з особливими освітніми потребами.
3. Співпраця асистента вчителя з родинами учнів з особливими освітніми потребами.
4. Бар'єри на шляху впровадження інклюзії у школі.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021

№ 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.03.2026).

3. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text> (дата звернення: 25.03.2026).

4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-УІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.02.2026).

5. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-ІХ (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.03.2026).

6. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>. (дата звернення: 25.03.2026).

Основна література

1. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. 232 с.
2. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / О. Федоренко, О. Мартинчук, Н. Софій, Г. Лук'янова, О. Кошіль, Т. Симоненко, Л. Байда, Ю. Найда. Київ : ФОП Парашин, 2020. 122 с.
3. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб./уклад.: О. В. Коган та ін. Лисичанськ: ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.
4. Чайка М.С., Усатенко Г.В., Кривоногова О.В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Усатенко Г.В., 2021. 80 с.
5. Як зробити онлайн-уроки інклюзивними: практичні рекомендації /упорядники Н. Софій, О. Федоренко, 2021, 28 с.

Додаткова література

1. Буйняк М.Г. Теоретичні засади партнерської взаємодії фахівців в інклюзивному навчанні. *Inclusion and Diversity*. 2024. № 3. С. 15–19. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/201> (дата звернення: 25.03.2026).

2. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
3. Прядко Л.О. Особливості партнерської взаємодії асистента вчителя і батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. *Inclusion and Diversity*. 2025. №. 6. С. 47–50. URL: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/inclusion/article/view/718> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Скрипник Т., Маринчук О., Таран О. Зміст і передумови діяльності батьків дітей з особливими освітніми потребами в міждисциплінарній команді супроводу. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2024. Том 1. № 32. С. 84–90. URL: <https://pi.iod.gov.ua/ojs/index.php/pi/article/view/34> (дата звернення: 25.03.2026).